

Warszawa, 3 czerwca 2020 r.

Dr hab. Katarzyna Zalasieńska

Wydział Prawa i Administracji UW

Katedra Prawa i Postępowania Administracyjnego

RECENZJA

w postępowaniu habilitacyjnym dr Agaty Kosieradzkiej-Federczyk

1. Uwagi ogólne

Niniejsza recenzja została sporządzona w związku z uchwałą Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, która na podstawie art. 18 a ust. 5 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r., poz. 1789), w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. (Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2018 r., poz. 1669), na podstawie której zostałam w dniu 3 grudnia 2019 r. powołana w skład komisji habilitacyjnej, w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Agaty Kosieradzkiej-Federczyk, wszczętego w dniu 17 kwietnia 2019 r. w dziedzinie nauk prawnych, w dyscyplinie prawo.

Zgodnie z art. 16 ust. 1 ustawy do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową lub artystyczną. 2. Osiągnięcie, o którym mowa w ust. 1, może stanowić: 1) dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, albo cykl publikacji powiązanych tematycznie; 2) zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; 3) część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby

ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Kryteria oceny osiągnięć habilitanta zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. W par. 3 pkt. 2 wskazano, że kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych habilitanta obejmuje w obszarze nauk społecznych - autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH). Natomiast § 4 nin. Rozporządzenia stanowi, że kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych habilitanta we wszystkich obszarach wiedzy obejmują:

- 1) autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w § 3, dla danego obszaru wiedzy;
- 2) autorstwo lub współautorstwo odpowiednio dla danego obszaru: opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów i dzieł artystycznych;
- 3) sumaryczny *impact factor* publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania;
- 4) liczbę cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS);
- 5) indeks Hirscha opublikowanych publikacji według bazy Web of Science (WoS);
- 6) kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach;
- 7) międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową albo artystyczną;
- 8) wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych.

Kryteria oceny w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitanta we wszystkich obszarach wiedzy, określone zostały w par. 5 nin. Rozporządzenia i obejmują:

- 1) uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych;
- 2) udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji;

- 3) otrzymane nagrody i wyróżnienia;
- 4) udział w konsorcjach i sieciach badawczych;
- 5) kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami;
- 6) udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism;
- 7) członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych;
- 8) osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki;
- 9) opiekę naukową nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji;
- 10) opiekę naukową nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, z podaniem tytułów rozpraw doktorskich;
- 11) staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich;
- 12) wykonanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców;
- 13) udział w zespołach eksperckich i konkursowych;
- 14) recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych.

Mając na uwadze wskazane ww. przepisach kryteria i wymogi, niniejsza recenzja zawiera: ocenę osiągnięcia naukowego, stanowiącego wkład habilitantki w rozwój uprawianej dyscypliny naukowej, ocenę stopnia aktywności naukowej, ocenę spełnienia pozostałych przewidzianych prawem kryteriów oraz konkluzję dokonanej oceny.

2. Ocena osiągnięcia naukowego, stanowiącego wkład habilitantki w rozwój uprawianej dyscypliny naukowej.

Jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 1 i 2 ustawy o stopniach Habilitantka wskazała monografię pt. *„Ocena oddziaływania na środowisko. Węzłowe zagadnienia prawnomiędzynarodowe”*, Warszawa 2019, ISBN 978-83-61551-28-7, s. 357. Recenzenci: dr hab. Z. Cieślak, prof. UKSW, dr hab. M. Nyka (Uniwersytet Gdański). Na potrzeby niniejszej recenzji monografia ta została poddana ocenie w następujący zakresie: wybór przedmiotu badań; wybór celów i tez badawczych oraz

adekwatności doboru sposobów ich realizacji. Ponadto oceną objęto strukturę pracy, z uwzględnieniem adekwatności zawartości merytorycznej poszczególnych części opracowania, jego strony formalnej i wreszcie jej wartości naukowej.

Wybrany przez Habilitantkę przedmiot badań należy uznać za naukowo doniosły i zdecydowanie godny rozprawy habilitacyjnej. Dokonana z perspektywy prawa międzynarodowego analiza oceny oddziaływania na środowisko, stanowiącej jedno z najważniejszych instytucji prawa ochrony środowiska, pozwala na określenie miejsca tego instrumentu prawnego w ramach zachodzących w administracji procesów decyzyjnych. Wskazanie na zakotwiczenie oceny oddziaływania na środowisko w prawie międzynarodowym pozwala przyjąć, że recenzowana praca wypełnia istotną lukę w dorobku nauki prawa, stanowiąc, z jednej strony pierwsze w doktrynie tak szerokie ujęcie oceny oddziaływania jako elementu procesu decyzyjnego, będącego instrumentem prewencyjnym w ochronie środowiska (aspekt uniwersalny – odnoszący się do sytuacji krajowej oraz międzynarodowej), z drugiej zaś, poprzez osadzenie w kontekście prawnomiędzynarodowym, zawiera pogłębioną analizę wątków zarówno prawnośrodowiskowych, jak również należących do prawa międzynarodowego. Habilitantka dokonuje przy tym systematyzacji pojęć wykorzystywanych zarówno w prawie międzynarodowym, jak i w prawie krajowym. Porządkujący charakter recenzowanego dzieła stanowi przy tym jego niewątpliwy walor.

Habilitantka jako zasadniczy cel monografii wskazała próbę określenia charakteru prawnego oraz analizę instrumentu oceny oddziaływania na środowisko z perspektywy prawa międzynarodowego. Przyjętej w monografii perspektywie badawczej odpowiada następująca teza: ocena oddziaływania na środowisko stanowi międzynarodowy instrument prewencyjnej ochrony środowiska genetycznie związany z prawem krajowym, o uporządkowanej strukturze wewnętrznej. Konsekwencją umiędzynarodowienia jest powszechne wykorzystanie oceny oddziaływania na środowisko oraz cele realizowane przez ten instrument, które wykraczają poza ochronę środowiska. Zasadniczemu celowi badawczemu rozprawy podporządkowano następujące cele pośrednie: (1) umiejscowienie oceny oddziaływania w instrumentarium ochrony środowiska i prawa międzynarodowego; (2) przegląd i uporządkowanie procesu rozwoju oceny oddziaływania z perspektywy wymiaru geograficznego oraz zakresu przedmiotowego oceny; (3) zbadanie genezy oceny oddziaływania w prawie krajowym, a następnie zidentyfikowanie czynników, które

doprowadziły do umiędzynarodowienia tego instrumentu; (4) analiza cech charakterystycznych oceny oddziaływania w aktach prawa międzynarodowego i innych dokumentach oraz doktrynie, jako podstawa sformułowania definicji tego instrumentu. Będzie ona stanowiła podstawę dalszych analiz; (5) analiza oceny oddziaływania jako elementu procesu decyzyjnego, z odwołaniem się do zasadniczych celów realizowanych przez ocenę oddziaływania przy podejmowaniu decyzji odnośnie realizacji działania; (6) zbadanie wzajemnych interakcji (związków) tego instrumentu z zasadami i instytucjami międzynarodowego prawa, w tym międzynarodowego prawa ochrony środowiska; (7) rekonstrukcja etapów procedury oceny oddziaływania na środowisko występujących w prawie międzynarodowym; (8) identyfikacja różnych ról odgrywanych przez ocenę oddziaływania w prawie międzynarodowym. Lektura recenzowanej monografii pozwala przyjąć, że Habilitantka zrealizowała postawione cele w całości. Szczególnie doniosłe są ustalenia dotyczące relacji jaka zachodzi między prawem międzynarodowym a prawem krajowym. Jedną z zidentyfikowanych w pracy determinant rozwoju oceny oddziaływania w prawie międzynarodowym jest bowiem prawo krajowe. Habilitantka przyjmuje, w szczególności, że szczegółowa analiza niniejszej problematyki pozwala na wykazanie wzajemnego warunkowania ich rozwoju. W pracy przyjęto, że prawo krajowe odegrało największe znaczenie w początkowym okresie wykorzystania oceny oddziaływania na środowisko, gdyż pierwsza kompleksowa regulacja pochodzi właśnie z prawa krajowego i wiąże się z uchwaleniem NEPA (*the National Environmental Protection Act*) przez USA.

Monografię cechuje logiczna (z uwagi na przyjęte cele badawcze) wewnętrzna struktura pracy. Rozważania zostały uporządkowane w siedmiu rozdziałach, wstępie oraz zakończeniu. Każdy rozdział poprzedza wprowadzenie, a kończy podsumowanie, co niezwykle ułatwia lekturę monografii, pozwalając na wyartykułowanie wyników prowadzonej w poszczególnych rozdziałach analizy. W Zakończeniu pracy Habilitantka zawarła odniesienie do tezy głównej i tez częściowych przyjętych w pracy. Przejrzysta struktura monografii stanowi jej niewątpliwą wartość. Jednocześnie podkreślić należy, że Habilitantka na 357 stronach pracy w niezwykle uporządkowany i zdyscyplinowany sposób podporządkowała swoje rozważania przyjętemu na wstępie celom. Zarówno analiza treści recenzowanej pracy w zestawieniu z jej tytułem, jak i relacja zawartości merytorycznej poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów względem ich tytułów, prowadzi do wniosku o ich wzajemnej koherencji.

Recenzowana monografia cechuje się niezwykłą kulturą słowa. Praca została dopracowana pod względem redakcyjnym, co stanowi jej niewątpliwy atut. Odnosząc się do bibliografii stanowiącej podstawę przygotowania rozprawy habilitacyjnej należy stwierdzić, że jest ona odpowiednio bogata i adekwatna do prowadzonych rozważań. Praca została oparta w znacznym stopniu na opracowaniach obcojęzycznych. Dodatkowo podkreślić należy bardzo rozbudowany wybór aktów i dokumentów międzynarodowych. Wśród ponad 150 pozycji Habilitantka odwołuje się zarówno do umów międzynarodowych, jak i dokumentów przyjętych w ramach ONZ, UNEP, OECD, Konwencji o różnorodności biologicznej, Konwencji z Espoo, Konwencji UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego czy Konwencji bolońskiej.

Odnosząc się do wartości naukowej niniejszej pracy należy w pierwszej kolejności wskazać na niezwykłą dbałość Habilitantki o precyzję w zakresie zastosowanej aparatury pojęciowej stosowanej w pracy. Monografia stanowi niewątpliwie istotny wkład w systematyzację pojęć wykorzystywanych zarówno w prawie międzynarodowym, jak i w prawie krajowym dotyczących oceny oddziaływania na środowisko. Porządkujący charakter publikacji współtworzy jej specyfikę. Zbudowana i przedstawiona w monografii w rozdziale drugim definicja oceny oddziaływania na środowisko stanowi, że jest to instrument ochrony środowiska prewencyjny i partycypacyjny, stanowiący element procesu decyzyjnego. Ma na celu oszacowanie skutków środowiskowych działania planowanego do realizacji, przez co umożliwia podejmowanie decyzji odpowiedzialnych środowiskowo.

Recenzowana monografia wykracza poza podejście dogmatyczne, które właściwe jest dla tego typu prac. Habilitantka wplata w prowadzone rozważania wątki z zakresu polityki administracyjnej, nauki administracji czy nauk o zarządzaniu. Mając pełną świadomość, że może być to odczytane jako zarzut, uważam, że to przyjęte przez Habilitantkę podejście do analizowanej problematyki było ryzykownym, ale słusznym wyborem. Zakres analizy dogmatycznoprawnej został w rozsądny sposób wywarzony z pozostałymi rozważaniami. Ostatecznie należy przyjąć, że odejście od klasycznego podejścia dogmatycznego nie powinno być odczytywane jako wada, ale jako cecha wpływająca na oryginalność recenzowanej pracy. Wskazane tu uwagi nie umniejszają zatem pozytywnej oceny monografii. Prowadzone w niej rozważania pozwalają na przyjęcie istotnych ustaleń naukowych, stanowiąc jednocześnie niezwykle rzetelną, wszechstronną i osadzoną w bogatej literaturze analizę problemu,

która prowadzi do realizacji postawionych na wstępie celów badawczych. Habilitantka nie boi się przy tym formułowania własnych ocen. Wskazać można chociażby na stanowisko Autorki, zgodnie z którym ocena oddziaływania na środowisko stanowi jeden z instrumentów wykorzystywanych do rozwiązywania problemów środowiska w wymiarze międzynarodowym, o uniwersalnym charakterze. W pracy przyjęto, że ocena oddziaływania nie tylko mieści się w kolejnych koncepcjach ochrony środowiska i powiązania ich z rozwojem gospodarczym, ale ocena jest wykorzystana jako instrument zrównoważonego rozwoju. Na uwagę zasługują również ustalenia Habilitantki, zgodnie z którymi ocena oddziaływania na środowisko, jako element procesu decyzyjnego, wspomaga osiągnięcie trzech zasadniczych celów: (1) stanowi wsparcie dla decydentów; (2) pozwala na włączenie kwestii środowiskowych w proces decyzyjny; (3) prowadzi do uspołecznienia procesów inwestycyjnych. Jednocześnie trafnie ona przyjmuje, że ocena oddziaływania na środowisko stała się z czasem naturalnym instrumentem służącym realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie Habilitantka umiejętnie wykazała, że konsekwencją umiędzynarodowienia jest zarówno powszechne wykorzystanie oceny oraz cele realizowane przez ten instrument, które wykraczają poza ochronę środowiska. Warte docenienia jest również stanowisko Habilitantki dotyczące perspektywy rozwoju oceny oddziaływania w kontekście prawa międzynarodowego. W pracy wskazano, że jednym z możliwych kierunków rozwoju jest stworzenie międzynarodowych podstaw prawnych o charakterze globalnym instrumentu oceny oddziaływania na środowisko. Mogłoby to, w szczególności, doprowadzić do przezwyciężenia trudności dotyczących jakości ocen oddziaływania na środowisko. Jednocześnie jednak Habilitantka wskazuje na poszukiwania formuły zastosowania oceny oddziaływania w działaniach na rzecz zmiany klimatu. Próby zaadaptowania tego instrumentu do tej niezwykle aktualnej problematyki podkreślają znaczenie prowadzenia badań nad charakterem prawnym ocen oddziaływania na środowisko i sposobów jej optymalizacji. Niniejsza praca stanowi niewątpliwie wkład Habilitantki w rozwój nauki i cenne źródło wiedzy w tym zakresie.

Konkluzja: rozprawa Pani Dr. Agaty Kosieradzkiej-Federczyk „Ocena oddziaływania na środowisko. Węzłowe zagadnienia prawnomiędzynarodowe (Warszawa 2019) należy oceny jednoznacznie pozytywnie. Spełnia ono ustawowe kryterium uznania jej za „dzieło” będące osiągnięciem naukowym, uzyskanym po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiącym znaczny wkład Autorki w rozwój dyscypliny

nauki prawne w rozumieniu art. 16 ust. 1 i 2 ustawy o stopniach w związku z art. 179 ust. 2 i 3 ustawy – Przepisy wprowadzające.

3. Ocena stopnia aktywności naukowej

Dorobek naukowo-badawczy Pani Dr. Agaty Kosieradzkiej-Federczyk koncentruje się wokół zagadnień prawa administracyjnego, w szczególności prawa ochrony środowiska. Zdecydowana część dorobku naukowego dotyczy problematyki oceny oddziaływania na środowisko. Jest to zasadniczy nurt analiz i badań naukowych związanych z podstawowym osiągnięciem Habilitantki tj. monografią, o której mowa w pkt. 2 niniejszej recenzji. Łącznie, poza monografią, spośród wszystkich publikacji naukowych, ocen oddziaływania dotyczy 15 z 35 publikacji. Skupiają się one, co do zasady, wokół punktowych zagadnień związanych z ocenami oddziaływania na środowisko. Dominujące pole badawcze stanowi prawo polskie. Przy czym istotnym elementem dorobku Habilitantki są publikacje w języku angielskim. I tak, rozwiązaniom prawnym przyjętym w Polsce został poświęcony artykuł *Dealing with Environmental Impact Assessment – the Polish experience, Central and Eastern European Legal Studies* 1/2014; s. 115-135, ISSN: 2310-2705. Habilitantka w sposób wszechstronny podchodzi co analizy problematyki związanej z ocenami oddziaływania na środowisko, uwzględniając m.in. aspekty proceduralne. Wyniki badań odnoszące się do tych zagadnień zostały zaprezentowane w artykułach: *Charakterystyka prawna wybranych aspektów decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, Samorząd Terytorialny*, zeszyt 7-8 2013, s. 52-60, ISSN: 0867-4973, *Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach oraz ich wykonalność i wykonanie. Analiza prawna, Przegląd prawa ochrony środowiska*, 2/2013, s. 47-67, ISSN: 2080-9506; *Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach: akty związane czy uznaniowe, deklaratoryjne czy konstytutywne? Analiza prawna, Kwartalnik Prawa Publicznego*, 3/2013, s. 51-62; ISSN 1642-9591.

Kolejnym wartym szczegółowego odnotowania artykułem jest tekst opublikowany w *Przeglądzie prawa ochrony środowiska* koncentrujący się wokół zagadnienia „wykonalności” i „wykonania” decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w kontekście ochrony tymczasowej w trakcie postępowania sądowoadministracyjnego z wykorzystaniem teorii prawa. Habilitantka niekonsekwencję uznaje pogląd o braku możliwości wstrzymania wykonania takiej

decyzji przez sąd na podstawie art. 61 § 3 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, skoro w wyroku uwzględniającym skargę sąd administracyjny zawiera taki element rozstrzygnięcia.

Habilitantka dokonuje wszechstronnej analizy powiązań proceduralnych oceny oddziaływania oraz postępowania administracyjnego jurysdykcyjnego. Koncentruje się ona wokół czterech zagadnień: wyłączenie pracownika, ustalenie charakteru prawnego raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, ustalanie organu właściwego rzeczowo do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz w odniesieniu do stwierdzania nieważności decyzji. W odniesieniu do pierwszego z nich, w *Glosie do wyroku NSA z dnia 25 listopada 2011 r., II OSK 1981/11, Gdańskie Studia Prawnicze Przegląd Orzecznictwa*, 2012/4, s. 53-62; ISSN: 1734-5677 (współautorstwo W. Federczyk) dotyczącego zastosowania przepisów o wyłączeniu pracownika w postępowaniu administracyjnym w stosunku do pracownika organu uzgadniającego, wykazano potrzebę stosowania regulacji o wyłączeniu pracownika organu uzgadniającego, który przygotował na potrzeby sprawy raport oddziaływania na środowisko. Charakter prawny raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko został przeanalizowany w artykule *Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko w orzecznictwie sądów administracyjnych*, *Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego*, rok VIII nr 1 (40)/2012, s. 41-56; ISSN 1734-803X. Habilitantka wykazała w nim, że raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko stanowi podstawowy materiał dowodowy, w oparciu o który organ ustala zakres oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Kolejnym ważnym artykułem Habilitantki jest *Sprawiedliwość ekologiczna a stwierdzenie nieważności decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wydanej bez oceny oddziaływania na środowisko*, [w:] *Sprawiedliwość ekologiczna w prawie i praktyce*, praca zbiorowa pod red. T. Bojar-Fijałkowskiego, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2016, s. 157-166, ISBN: 978-83-7531-272-0. W artykule tym wykazana została kolizja dwóch problemów, tj. uspołecznienia procesu decyzyjnego oraz stwierdzenia nieważności decyzji ze względu na kwalifikowane wady prawne. Habilitantka stara się odpowiedzieć na pytanie o możliwość stwierdzenia nieważności decyzji w sytuacji, gdy pomimo obowiązku wynikającego z przepisów prawa, organ nie zapewnił w nim udziału społeczeństwu. Habilitantka krytycznie odnosi się do orzecznictwa, wyłączającego możliwość uznania takiego naruszenia za rażące naruszenie prawa. W artykule wykazane szczególne

uwarunkowania dotyczące oceny oddziaływania na środowisko, które powinny być brane pod uwagę na etapie badania przesłanek stwierdzenia nieważności decyzji.

Zagadnienie dotyczące udziału społeczeństwa w ochronie środowiska poświęcony został artykuł *Public participation in environmental impact assessment in Poland in a view of Aarhus Convention*, [w:] *Partizipation im Umweltrecht Gegenwart und Zukunft*, Eva Schulev-Steindl/Gerhard Schnedl/Barbara Weichsel-Goby (Hg.), Graz, s. 32-44). Tekst przedstawia problematykę uspołeczniania na przykładzie oceny oddziaływania w prawie polskim.

Oddzielnym przedmiotem badań Habilitantki były kwestie relacji pomiędzy poszczególnymi instrumentami ochrony środowiska, a w szczególności oceną oddziaływania na środowisko oraz obszarami ograniczonego użytkowania. Prowadzone w tym zakresie badania znalazły odzwierciedlenie w *Glosie do wyroku NSA z 18 kwietnia 2014 r., sygn. akt II OSK 2769/12, Związanie wynikami oceny oddziaływania na środowisko przy tworzeniu obszarów ograniczonego użytkowania*, *Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd orzecznictwa*, 2014, nr 3, s. 11-19; ISSN: 1734-1582.

Na uwagę zasługuje również artykuł *Monitoring jako narzędzie korygujące przedsięwzięcie na etapie jego realizacji*, [w:] *Prace studialne Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji, Tom V Ochrona środowiska a działalność inwestycyjna Aspekty prawne*, praca zbiorowa pod red. Z. Cieślaka i A. Kosieradzkiej-Federczyk, Warszawa 2016, s. 101-110, ISBN: 978-83-61551-20-1. Habilitantka wykazuje w nim znaczenie prawidłowo prowadzonego monitoringu dla ochrony środowiska. Ponadto, formułuje trafne oceny, adresując wnioski pod adresem ustawodawcy, który powinien dążyć podniesienia znaczenia wyników monitoringu nadal odgrywają w zarządzaniu środowiskiem w stosunku do posiadanego potencjału.

W dorobku habilitantki znalazły się również artykuły odnoszące się do szczegółowych przedsięwzięć objętych obowiązkową lub nałożoną przez organ oceną oddziaływania na środowisko. W artykule pt. *Ocena oddziaływania projektów lotniczych na środowisko*, *Prace studialne Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji, Tom I Szkice z zakresu prawa administracyjnego materialnego*, praca zbiorowa pod red. Z. Cieślaka i K. Zalasieńskiej, Warszawa, 2012, s. 111-125, ISBN: 978-83-62723-27-0, Habilitantka zawiera wnioski dot. prawidłowości kwalifikacji podziału przedsięwzięć lotniczych jako mogących zawsze znacząco i potencjalnie

oddziaływać na środowisko z wykorzystaniem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Prowadzone przez Habilitantkę rozważania objęły również aspekty konstytucyjne. W artykule *Realizacja konstytucyjnych wymogów ochrony środowiska na przykładzie ocen oddziaływania na środowisko, Zagadnienia Sądownictwa Konstytucyjnego*, nr 2(4)/2012, s. 81-94. ISSN: 2082-5692, Habilitantka w pogłębiony sposób odnosi się zarówno do art. 5 Konstytucji, odnoszącego się do katalogu podstawowych zadań państwa oraz statuującego zasadę zrównoważonego rozwoju, jak i obowiązków związanych z ochroną środowiska nałożonych na wszystkich obywateli (art. 74, 86). Uwzględnienie nin. problematyki pozwala na wykazanie prewencyjnego charakteru oceny oddziaływania na środowisko.

Studia nad oceną oddziaływania na środowisko uzupełniają badania komparatystyczne dotyczące rozwiązań prawnych odnoszących się do oceny oddziaływania na środowisko przyjętych w innych krajach. Wnioski z tych badań zostały opisane przez Habilitantkę w: *Ocena oddziaływania przedsięwzięć w prawie włoskim – wybrane zagadnienia*, [w:] *Prawo i polityka ochrony środowiska w teorii i praktyce*, praca zbiorowa pod red. A. Barczak, A. Ogonowska, Szczecin 2016, s. 147-156, ISBN: 978-83-7972-070-5, ISSN: 0860-2751 oraz *Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko planów i programów w prawie włoskim – porównanie rozwiązań przyjętych w prawie polskim*, [w:] *Wartości w planowaniu przestrzennym*, praca zbiorowa pod red. Z. Cieślaka, A. Fogel, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Mieszkalnictwa, Warszawa, s. 117-130, ISBN: 83-86309-55-5.

Strategiczna ocena została poddana analizie również w innych artykułach. W *Influence Of International Regulations On Spatial Planning Power In Poland – SEA And Mediation, Geographic Information Systems Conference and Exhibition "GIS ODYSSEY 2018"* Italy 10th to 14th of September 2018, Perugia Conference proceedings, s. 279-284 (w trakcie indeksowania w bazach SCOPUS; współautorstwo W. Federczyk), poddany analizie został wpływ, jaki regulacje prawa międzynarodowego dotyczące strategicznej oceny i mediacji mają na lokalny proces planistyczny. Problematyce planowania poświęcony został również artykuł: *Czy oceny oddziaływania na środowisko są instrumentem pozwalającym kształtować ład przestrzenny?* [w:] *Ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenu a ład przestrzenny. Przepisy odrębne wobec ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, praca zbiorowa pod red. A. Fogel, Instytut Gospodarki Przestrzennej

i Mieszkalnictwa, Warszawa 2014, s. 115-124; ISBN: 978-83-86309-74-0. Habilitantka przyjmuje w nim, biorąc pod uwagę powiązanie strategicznej oceny przede wszystkim z ochroną środowiska, że przypisywanie mu roli instrumentu kształtującego ład przestrzenny należy uznać za zbyt daleko idące.

Wśród publikacji monograficznych na wymienienie zasługuje *Ochrona środowiska w procesie inwestycyjnym*, Wolters Kluwer, 2015, s. 326; ISBN: 978-83-264-9158-0 (współautorstwo: Anna Fogel, Wojciech Federczyk). Niniejsza publikacja zawiera nie tylko analizę wybranych kwestii problemowych dotyczących ochrony środowiska, jakie mogą wystąpić w procesie inwestycyjnym, ale przede wszystkim jest przykładem doskonałego wyważenia wątków teoretycznych z zagadnieniami występującymi w praktyce, wspartych na bogatym dorobku doktryny prawa ochrony środowiska oraz dorobku orzeczniczego sądów administracyjnych.

Ważne miejsce w dorobku naukowym Habilitantki stanowią badania związane z problematyką dostępu do informacji o środowisku. Wyniki analiz prowadzonych w tym zakresie zostały zaprezentowane w trzech artykułach: *Relacje dostępu do informacji o środowisku i ochrony danych osobowych z uwzględnieniem kontekstu międzynarodowego*, [w:] *Internet Informacja przestrzenna Spatial Information*, praca zbiorowa pod red. G. Szpor i K. Czaplickiego, Wydawnictwo C.H. Beck, s. 51-60, ISBN: 978-83-815-8157-8; *Public access to environmental information in the light of the EU and Polish law*, [w:] *Security and Globalization in the Context of European Integration. Legal Aspects*, praca zbiorowa pod red. P. Sobczyka, Verlag Dr. Kovac, Hamburg 2017, s. 79-90, ISBN: 978-3-8300-9738-9; ISSN: 1613-09-79; *Otwarty dostęp do informacji o środowisku – nowe zjawisko w administracji publicznej?* [w:] *Prace studialne Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji, Tom IV Nowe zjawiska w administracji publicznej*, praca zbiorowa pod red. Z. Cieślaka i A. Kosieradzkiej-Federczyk, Warszawa 2015, s. 133- 144, ISBN: 978-83-61551-11-9.

Oprócz wskazanych powyżej prac Habilitantka poświęciła problematyce ochrony środowiska również inne publikacje: *Powszechne obowiązki dotyczące środowiska w świetle wybranych regulacji konstytucyjnych*, [w:] *Dobra publiczne w administracji*, praca zbiorowa pod red. M. Woźniak i E. Pierzchała, Wydawnictwo Adam Marszałek, Uniwersytet Opolski 2014, s. 189-196, ISBN: 978-83-8019-078-8; *Decentralizacja zadań z zakresu ochrony przyrody*, [w:] *25 lat funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce – teoria i praktyka*, praca zbiorowa pod red. K. Popik, B. Szmulika i M. Mazuryka, Innovatio Press Wydawnictwo naukowe, Lublin

2018, s. 71-81; ISBN: 978-83-64527-34-0 oraz jeden z ostatnich – *Wyzwania administracji publicznej w zakresie prowadzenia polityki klimatycznej*, [w:] *Stulecie polskiej administracji. Doświadczenia i perspektywy*, praca zbiorowa pod red. W. Federczyka, Krajowa Szkoła Administracji Publicznej, Warszawa 2018, s. 117-131, ISBN: 978-83-61713-07-4. W ramach badań prowadzonych w obszarze ochrony środowiska wyróżnić należy również artykuły poświęcone problematyce gospodarki odpadami. Wskazać tu należy: *Funkcje administracyjne w gospodarce odpadami na przykładzie gminy*, [w:] *Prawne aspekty gospodarowania zasobami środowiska. Oddziaływanie na zasoby środowiska*, praca zbiorowa pod red. B. Rakoczego, A. Szalewskiej, K. Karpus, Toruń, s. 255-266, ISBN: 978-83-72-85-770-5; oraz odnoszący się do prawa unijnego – *Priorytety Unii Europejskiej w gospodarowaniu odpadami*, *Współczesne Problemy Zarządzania*, 1/2013, s. 47-63, ISSN: 1689-7293.

Zainteresowania naukowe Habilitantki wykraczają poza problematykę ochrony środowiska w ścisłym tego słowa znaczeniu. Wskazać tu należy chociażby na artykuły odnoszące się do zagadnień: ochrony lasów oraz powiązanie turystyki z tematyką obszarów chronionych. Zostały one ujęte w następujących artykułach: *Prawnomiędzynarodowa ochrona lasów – wybrane aspekty*, *Studia Ecologiae et Bioethicae* (złożone do druku VI 2018 r., przyjęte do druku) oraz *Turystyka a obszary chronione w perspektywie międzynarodowych konwencji ochrony środowiska*, *Studia Ecologiae et Bioethicae*.

Opisywany wyżej dorobek naukowy uzupełnia *Komentarz do ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie* (publikacja elektroniczna w Lex.pl), Wolters Kluwer, 2013 (współautorstwo W. Federczyk). Docenić należy w tym zakresie znawstwo Habilitantki w komentowanym zakresie, które pozwoliło na opisanie praktycznych problemów związanych z zastosowaniem komentowanych przepisów.

Oprócz publikacji poświęconych problematyce ochrony środowiska, w dorobku naukowym Habilitantki znalazły się również artykuły odnoszące się do wybranych zagadnień prawa publicznego, obejmujące problemy istotne z perspektywy prawa administracyjnego oraz konstytucyjnego. W tym zakresie wskazać należy na następujące publikacje:

- *Glosa do wyroku NSA z dnia 7 października 2014 r., sygn. akt II OSK 846/14*
Oznaczenie organu w akcie prawa miejscowego a norma generalna, *Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd orzecznictwa*, 2016, nr 1, s. 15-26; ISSN: 1734-1582

- *Prawne aspekty etosu zawodowego pracowników administracji publicznej* (współautorstwo W. Federczyk, A. Syryt), [w:] *Służba publiczna Etos pracy urzędników w Polsce*, praca zbiorowa pod red. S.H. Zaręby, M. Zarzeckiego, Warszawa 2015, s. 37-54, ISBN: 978-83-62793-14-3
- *Postępowanie konkursowe w sprawie wyboru projektów do dofinansowania ze środków funduszy unijnych a kodeks postępowania administracyjnego*, *Prace studialne Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji, Tom III Szkice z zakresu procedury administracyjnej*, praca zbiorowa pod red. K.A. Wąsowskiego i K. Zalasieńskiej, Warszawa 2014, s. 117-130, ISBN: 978-83-89937-71-1
- *Czy podział na prawo publiczne i prywatne zachowuje nadal swoją przydatność? Uwagi na przykładzie pozycji jednostek samorządu terytorialnego* (współautorstwo W. Federczyk), [w:] *Jedność norm i wartości, Zbiór studiów dedykowanych Prof. M. Gintowt-Jankowicz*, Krajowa Szkoła Administracji Publicznej, Warszawa 2014, s. 219-228, ISBN: 978-83-61713-85-2
- *Wybrane zadania Prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Włoskiej w orzecznictwie sądów konstytucyjnych*, [w:] *Instytucja Prezydenta w Polsce i we Włoszech*, praca zbiorowa pod red. J. Kielin-Maziarz, J. Wawrzyniak, Wolters Kluwer, 2014, s. 234-249, ISBN: 978-83-264-3296-5, ISSN: 1897-4392

Analizując te osiągnięcia – tak pod względem ilościowym, jak i jakościowym – należy przyjąć, że są one odpowiednio znaczące. Zarówno liczba publikacji, obejmująca 36 pozycji, jak i cechujący je warsztat naukowy, znajomość literatury i orzecznictwa, jak i problemowe podejście do analizowanej problematyki i umiejętność w formułowaniu wniosku, należy przyjąć ją jako więcej niż wystarczającą. Warte docenienia jest również, że Habilitantka posiada zdolność formułowania odważnych i należycie uargumentowanych tez i postulatów. Dodatkowo w dorobku znajdują się teksty zarówno w języku polskim, jak i w obcojęzyczne.

4. Ocena spełnienia pozostałych przewidzianych prawem kryteriów

Odnosząc się do pozostałych obszarów aktywności naukowa Habilitantki, należy wskazać, że Pani Dr Agata Kosieradzka-Federczyk wygłaszała referaty podczas konferencji krajowych, jak i zagranicznych. Wyniki swoich badań prezentowała łącznie na 11 konferencjach: wystąpienia na 3 konferencjach

międzynarodowych (we Włoszech, Austrii, Polsce) oraz 8 krajowych, w tym podczas Zjazdu Katedr Prawa Ochrony Środowiska (9-11.05.2016 r.).

W ramach zdobywanego od 2008 r. doświadczenia dydaktycznego, znalazło się prowadzenie zajęć dla kierunku Ochrona środowiska, UKSW: Ochrona środowiska w procesie inwestycyjnym, Międzynarodowe prawo ochrony środowiska, Prawo ochrony środowiska, Environmental Law (przedmiot ogólnouczelniany), Prawo administracyjne i organy ochrony środowiska, Seminarium Prawo ochrony środowiska. Dodatkowo Habilitantka prowadzi zajęcia na studiach podyplomowych Monitoring środowiskowy i mediacje w konfliktach ekologicznych organizowanych przez Instytut Ekologii i Bioetyki, UKSW.

Warto również wskazać na aktywność organizatorską. Habilitantka był opiekunem w latach 2015-2016 koła naukowego ds. administracji dla studentów kierunku E-Administracja w Wyższej Szkole Informatyki Stosowanej i Zarządzania w Warszawie. W ramach działalności popularyzatorskiej Habilitantka wskazuje na działalność w ramach Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji, skupiającego środowisko naukowców zainteresowanych zjawiskami zachodzącymi w prawie administracyjnym oraz w administracji.

Należy dodać, że Habilitantka jest również cenionym ekspertem. Oprócz ekspertyz dotyczących prawa polskiego oraz prawnoporównawczych z zakresu prawa publicznego, przygotowywanych na zlecenie instytucji publicznych oraz społecznych, pełni ona również eksperta narodowego Komisji Europejskiej ds. oceny oddziaływania na środowisko oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, a także udział w zespole powołanym w ramach Ministerstwa Środowiska reprezentującego Polskę w dwóch sprawach prowadzonych przed Komitetem ds. Przestrzegania Konwencji z Aarhus w Genewie. Udział polegał na współredagowaniu stanowisk, jak również reprezentowaniu Polski podczas wysłuchań przed Komitetem.

Habilitantka uczestniczyła w zespole badawczym realizującym międzynarodowy projekt „*Prawo, gospodarka i technologia na rzecz zapobiegania przestępczości*” współfinansowany ze środków Funduszu Sprawiedliwości. Program realizowany był z udziałem ekspertów z renomowanych ośrodków naukowych – IESE Business School (IESE), Harvard Business School (HBS), SRI International (SRI, wcześniej: Stanford Research Institute) oraz Massachusetts Institute of Technology (MIT). Głównym celem programu było podjęcie badań nad przyczynami przestępczości w Polsce i na świecie oraz wypracowanie metod ograniczania

czynników ryzyka dla jej występowania w czterech kluczowych obszarach polskiej gospodarki: sektorze ubezpieczeń, sektorze finansowym, sektorze energetyki oraz obszarze zarządzania ludźmi w organizacjach.

W dorobku Habilitantki znalazł się również udział w projekcie badawczym „Prawo, gospodarka i technologia na rzecz zapobiegania przestępczości” 2018, współfinansowanym przez Fundusz Sprawiedliwości. Warty podkreślenia jest międzynarodowy zasięg prowadzonych badań. Program był bowiem realizowany z udziałem ekspertów z ośrodków naukowych: IESE Business School (IESE), Harvard Business School (HBS), SRI International (SRI, wcześniej: Stanford Research Institute) oraz Massachusetts Institute of Technology (MIT).

Konkluzja: dorobek dydaktyczny i popularyzatorski Habilitantki, jak również Jej aktywność w zakresie współpracy międzynarodowej zasługują na pozytywną ocenę.

5. Konkluzja generalna

Na podstawie analizy rozprawy habilitacyjnej oraz pozostałego dorobku naukowego, dydaktycznego, popularyzatorskiego oraz w zakresie współpracy międzynarodowej, wyrażam pozytywną opinię w sprawie nadania Pani Dr. Agacie Kosieradzkiej-Federczyk stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki prawne. W mojej ocenie, uwzględniając warunki ustawowe, stawiane osobom ubiegającym się o stopień naukowy doktora habilitowanego oraz określone przepisami powoływanego powyżej rozporządzenia kryteria oceny ich dorobku, uważam że Pani Dr. Agata Kosieradzka-Federczyk spełnia w tym względzie przewidziane prawem wymogi. Przedstawione przez Habilitantkę osiągnięcie naukowe w postaci monografii, w pełni odpowiada wymogom pracy naukowej. Pozostały opublikowany dorobek naukowy wraz ze wspomnianą monografią należy uznać za znaczny wkład, w rozumieniu przepisu art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, w rozwój nauki prawa. Stopień spełnienia szczegółowych kryteriów, określonych w przepisach rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, również wypada uznać za zadowalający.

